

48. Πολλά ἄλλα ζητήματα τῆς ἡροδοτείου διαλέκτου διευκρινεῖ καὶ λύει ἡ παραβολὴ τῆς διαλέκτου ταύτης πρὸς τὴν τοῦ Ἀρριανοῦ. Περὶ τῆς παρ' Ἡροδότῳ διαλέκτου ἴδε ἡμέτερον περὶ «Ἡροδότου» ἄρθρον κεφ. ΙΕ' καὶ ΙΖ'.

49. Πρὸς Munk: Ges. der gr. Lit. κτλ. II, σ. 532. «Sie reichten (τὰ μετὰ Ἀλέξανδρον), wie sich aus dem Auszuge des Photius ergibt, nur bis 321 J. und waren gröbtentheils aus Hieronymus geschöpft». — Δοναλδς. Ἱστορ. ἑλ. φιολογ. μετ. Βαλέτ. II, σ. 229.

50. Βιβλ. ἀνάγν. 92.

(Ἐκολουθεῖ).

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Ἡ ὄντιολογία τῶν ὄνειρων. — Ἐσχάτως ἐν τῷ βασιλικῷ Ἰνστιτούτῳ τοῦ Λονδίνου ὁ διδάκτωρ Ρίτσαρδσον ἐποιήτατο ἐνώπιον πολυπληθοῦς ἀκρατηρίου διάλεξιν «Περὶ τῆς φυσιολογίας τῶν ὄνειρων», ὁ διδάκτωρ οὗτος ἐξέφρασεν ἐν ἄλλοις ὅτι ἀπὸ πεντηκονταετίας ἤρξατο κρατῶν σημειώσεις περὶ τοῦ φαινομένου τούτου, ἔκτοτε δὲ ἐταξιδίευσεν αὐτάς. Πρῶτον, εἶπεν ὑπάρχει τὸ ὄνειρον, ὅπερ προέρχεται ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος ἐξωτερικοῦ παλμοῦ, ἐνεργοῦντος ἐπὶ τοῦ ἀτόμου, ἐν τούτῳ δὲ ὑπάρχει πάντοτε ὠρισμένον ἀντικείμενον, ὅπερ ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ αἰσθητηρίου. Τοῦτο εἶναι τὸ ἐξ ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως ὄνειρον. Δεύτερον εἶναι τὸ ὄνειρον ἐκεῖνο, ἐν τῷ ὁποίῳ ἄνευ ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως κἀτι, ἐν αὐτῷ τῷ σώματι τοῦ κοιμωμένου παραγόμενον, προκαλεῖ τὸ ὄνειρον. Τοῦτο εἶναι τὸ ὑποκειμενικὸν ὄνειρον. Τρίτον ὑπάρχει τὸ σύνθετον ὄνειρον, ἐν ᾧ τὰ φαινόμενα παράγονται ἐν μέρει ἐξ ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τοῦ κοιμωμένου καὶ ἐν μέρει ἐξ ἐσωτερικῆς ἐπιδράσεως. Ὁ ὑπὸ τοῦ κοιμωμένου εἰσπνεόμενος θερμὸς ἀὴρ ὑποβοηθεῖ τὰ ὄνειρα, ὁ ψυχρὸς ἀὴρ ὅμως οὐδέποτε.

Τὸ ὄνειρον τοῦ κοινωνικοδημοκρατικοῦ. — Ὑποθέσωμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι πάντες ἐπαύσαμεν δαπανῶντες διὰ λόγους πολυτελείας ὅσον πλῆθος ἀνθρώπων θὰ ἔμενον ἐκτὸς ἐργασίας! Πάντες οἱ ἀνθρώποι καὶ ἀμαξηλάται καὶ οἰκιακοὶ θεράποντες, πάντες οἱ ἀρχιτέκτονες καὶ ἡ τοῦ θεάτρου θεραπεία καὶ οἱ μεταξοῦφαντουργοὶ καὶ χρυσοῦχοι καὶ ἀδαμαντοπῶλαι, πάντες οἱ καλλιτέχνη καὶ πολλοὶ φιλόλογοι καὶ ἐν γένει πάντες οἱ τὰ πολυτελῆ κατασκευάζοντες ἢ διασκευάζοντες εἶδη — ὧν ἀπερίγραπτος ὁ ἀριθμὸς — θὰ ἔμενον ἄεργοι. Τί δὲ θὰ ἔπραττον πάντες οἱ ἀπόβλητοι οὗτοι; Ὁ θὰ διεβιάζον ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀναζητοῦντες ἄλλην ἐνασχόλησιν καὶ θὰ ἠναγκάζοντο νὰ ἀναλάβωσι ἐργασίας, ἄσπερ οὐδέποτε ἔμαθον νὰ ἐκτελῶσι, νὰ ἀποβῶσι π. χ. ναῦται, ὑποδηματοποιοὶ, ἀρτοποιοὶ καὶ κρεπωῶλαι, χωρὶς νὰ ἔχωσι τὴν ἐλαγίστην περὶ τὰ ἐπαγγέλματα ταῦτα πείραν. Τοσαῦτα βιομηχανικὰ εἶδη θ' ἀνεστελλόντο ὥστε ἡ παραγωγὴ πανταχοῦ θὰ ἐνεκροῦτο. Καὶ ἂν αὐταὶ ἀκόμη αἱ κυβερνήσεις ἐδήμειον πάσας τὰς προσόδους τῶν ἑκατομμυριοῦχων καὶ ἐχρησιμοποιοῦν αὐτάς εἰς παραγωγικὰ βιομηχανικὰ ἐργασίας πρὸς αὐξήσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑποδημάτων, πέλων, ἐνδυμασιῶν, ἀπλῶν οἰκημάτων καὶ ἄλλων πραγμάτων διὰ τὰ ἑκατομμύρια ἐργατικοῦ λαοῦ, ἐπλήρον δὲ μισθοδοσίας εἰς ὄλους τοὺς ἐν τῇ πολυτελεῖ βιομηχανίᾳ τῶν ἐνασχολουμένους, οὐδὲν θὰ ὑπῆρχεν ὄφελος· διότι ὁλόκληρον τὸ προῖον δὲν θὰ ὑπερέβαινε τὸ νῦν ποσὸν τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς.

Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἴδω τὸν πλούσιον πτωχόν, ἐπιθυμῶ νὰ ἴδω τὸν πτωχὸν πλούσιον, διότι οὐδὲν τὸ ὄφελος ἐκ τῆς καταστροφῆς τῶν ἀπολαύσεων, ὧν εὐμοιροῦμεν. Δὲν εἶναι ποσῶς τοῦτο ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπιθυμῶ. Καίπερ καταρῶμενος διὰ τῆς πρὸς τοὺς πτωχοὺς εὐσπλαγχνίας καὶ δυσφημίας τῶν πλουσιῶν, πρὶν ἢ ὅμως γνωρίσω τί ἐπιθυμῶ, κατέληξα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πράγματι ποθῶ εἶναι νὰ θέσω τέρμα εἰς τὴν πενίαν καὶ νὰ ἴδω τοὺς πάντας πλουσίους. Τοῦτο

εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πράγματι ποθῶ καὶ ζητῶ, τὸ πραγματικὸν δὲ ζήτημα εἶναι τὸ τίνοι τρόπῳ θὰ ἐξοστρακίσω οὐχὶ τὸν πλοῦτον ἀλλὰ τὴν πενίαν. Τὴν πενίαν μισῶ οὐχὶ τὸν πλοῦτον. Πρὸς τί λοιπὸν ἡ σταυροφορία ἐναντίον τοῦ ὑπάρχοντος ὀλίγου πλούτου; Ὁ θὰ ἦτο παραφροσύνης ἔργον τὸ τοιοῦτον. Τὸ ἀληθές ἐστίν ὅτι ἡ πενία τοῦ πτωχοῦ συνταράσσει μου τὸν νοῦν καὶ εἰμὶ ἕτοιμος τὰ πάντα νὰ πράξω, ὅπως δὴποτε ἄτοπα, πρὸς προσωρινὴν θεραπείαν τοῦ κακοῦ. Οὕτως ἐπιθυμῶ νὰ κατασυντρίψω ἀντικείμενα, μολοντί βλέπω ὅτι τὸ κατασυντρίβειν τὰ ἀντικείμενα θὰ ἡλάττου μόνον τὴν παραγωγὴν τοῦ πλούτου καὶ θὰ καθίστα ἡμᾶς ὄλους πενεστέρους. Πρὸς στιγμὴν ὅμως θ' ἀπετέλει τοῦτο ἱκανοποίησιν, παιδαριωδῶς δ' ὅλως ἀπεκδέχομαι στιγμιαίαν ἱκανοποίησιν καὶ αὐτῇ ἐτι τῇ δαπάνῃ μελλούσης πενίας. Ἡ ἐνέργεια αὕτη εἶναι παράφρονος — κατὰ τινὰς ὅμως στιγμὰς πάντες παραφρονοῦμεν.

Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν λογικὴν· οὐδεμία ὑπάρχει διέξοδος διὰ μέσου τῆς βίας καὶ τῆς ἀπερισκεψίας. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι φύσει πτωχοί, μόνον δὲ ἡ φρόνησις καὶ ἡ ἐπιτυχὴς βιομηχανία δύναται νὰ πλουτίσωσιν αὐτούς. Πάντα τὰ ζῶα ἐργάζονται πρὸς ἐπιτυχίαν τροφῆς καὶ ἀρῶνται πτωχὴν τοιαύτην· ταῦτόν συμβαίνει καὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ μόνη ὁδὸς πρὸς τὸ καταστῆσαι τοὺς πάντας πλουσίους εἶναι ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν παραγωγικῶν μέσων. Ὅταν ὑπάρχη ἀρκετὸς πλοῦτος διὰ πάντας, θὰ μεινῆ ἄχρηστος, μέχρις ὅτου πάντες μετὰσχωσιν αὐτοῦ. Ἡ παρ' ἡμῶν δυσχέρεια προέρχεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι δὲν ὑπάρχει ἱκανὸς πρὸς κυκλοφορίαν καὶ κατὰ συνέπειαν διεξάγεται ἀγὼν διὰ τὸν ὑπάρχοντα πλοῦτον. Οὐδεὶς μάχεται ὑπὲρ ἀέρος ἢ ὕδατος ἢ οἰουδήποτε ἄλλου πράγματος, ἐξ οὗ ὑπάρχει ἀρκετὸν δι' ὄλους· οὕτω λοιπὸν ἄμα ὡς ἐπιτευχῶσι μηχανήματα ἐπαρκῆ πρὸς παρασκευὴν πραγμάτων δι' ὄλους καὶ παντὸς ἀναγκαίου δι' ἕνα ἑκάστον ὁ ὑφιστάμενος ἀγὼν θὰ παύσῃ. Πράγματι ἀγνοῶ τίνοι τρόπῳ θὰ παύσῃ μέχρι τῆς ἀπελεύσεως τῆς στιγμῆς ἐκείνης. Τοιοῦτοτρόπως δύναται νὰ κατασταλῇ ὁ ἀγὼν τοῦ πένητος κατὰ τοῦ πλουσίου, τοῦ ἐργάτου κατὰ τοῦ κεφαλαιούχου, τοῦ ἀνδρός, ὅστις τίθησιν εἰς ἐνέργειαν τοὺς μυῖνας ἐναντίον τοῦ ἀνδρός, ὅστις χρησιμοποιεῖ τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι εὐεργετηθήσονται πάντες ὑπὸ τῆς τοιαύτης καταστάσεως. Τοῦτο ὅμως κκορρωθήσεται μόνον διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς, τοῦ μόνου μέσου πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου. Τοῦ λοιποῦ λοιπὸν τοῦτο θὰ κηρύσσω τὸ Εὐαγγέλιον.

ΚΟΙΝΑ ΝΟΜΙΜΑ

Ἡ

ΤΟ ΠΑΡ' ΑΡΧΑΙΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟΜ

Α'.
ΔΙΚΑΙΑ ΕΝ ΕΙΡΗΝΗ.

Ι.

Θεμελιώδεις σχέσεις τῶν πολιτειῶν καὶ εὐπρο-
δηγορία πρὸς ἀλλήλας.

1. Πάντων τῶν δικαιωμάτων τῶν πολιτειῶν πρῶτιστον καὶ κυριώτατον ἦν ἡ ἰσότης, ἥτις, κατὰ τὸν Εὐριπίδην,

Φίλους ἀεὶ φίλοις,

καὶ πόλεις πόλεσι συμμάχους τε συμμάχοις
ξυνδεῖ τὸ γὰρ ἴσον νόμιμον ἀνθρώποισι εἶψυ,
τῷ πλείονι δ' ἀεὶ πολέμιον καθίσταται
τοῦλασδον· ἐχθρὰς δ' ἡμέρας κατέρχεται 1.

Μεταξὺ δὲ τῶν πρῶτων κατελέγετο καὶ τὸ τῆς ἐλευθερίας ἐκ-
λογῆς κατοικίας, τοῦ νόμου ἐπιτρέποντος τῷ βουλομένῳ: «ἐπει-

δαν δοκιμασθῆ καὶ ἴδῃ τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα καὶ τοὺς νόμους, ᾧ ἂν μὴ ἀρέσκηται, ἐξεῖναι λαβόντα τὰ ἑαυτοῦ ἀπιέναι ὅποι ἂν βούληται καὶ οὐδεὶς τῶν νόμων ἐμποδὼν ἐστὶν οὐδ' ἀπαγορεύει»². Οὐδεὶς ἐγεννήθη ὅπως ἢ προσφρητιμένος ἐν ὄριμῆντινι πολιτείᾳ· «ἅπαντα χθὼν ἀνδρὶ γενναίῳ πατρί» τὸ δὲ δικαίωμα τῆς μεταναστεύσεως ἀναφαίρετον.

2. Οὐδὲν κυριαρχίας δικαίωμα ἐπετρέπετο ἢ ἀσκηθῆ ἐντὸς τῶν ὁρίων ἐτέρας χώρας, οὐδ' ἐπιταγῆ τις ἐν γένει. Οὔτε ἠδύνατο πολυτεία τις ἢ ἀπαιτήσῃ ὅπως καὶ ἕτεραι ἀκολουθῶσι τὸ ἑαυτῆς παράδειγμα κατὰ τὰς ἐξωτερικὰς σχέσεις ἢ τὴν ἐνάσκησιν τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων:

Δίκαιοι δ' ἐσμὲν οἰκοῦντες πόλιν
αὐτοὶ καθ' αὐτῶν κυρίους κραίνειν δίκας³.

3. Συνήθως ἐχορηγοῦντο ἐτέρα τινι πολιτεία προνομία τινα παρ' ἐτέρας, ἀλλὰ τούτου ἕνεκα τρίτη τις ἠδυνάτει νὰ θεωρηθῆ ἑαυτὴν ἠδικημένην⁴.

II.

Προσωπικότης τῶν πολιτειῶν.

1. Παρατρέχοντες τὴν διαίρεσιν καὶ τὰς ὑποδιαίρεσεις τῶν πολιτευμάτων, ὡς ἀλλότρια τοῦ ἡμετέρου θέματος, παρατηροῦμεν μόνον ὅτι, ὡς πρὸς τὴν προσωπικότητα τῶν πολιτειῶν, ἀπαντῶσιν ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἀκριβῶς αἴπερ καὶ σήμερον διακρίσεις· καὶ

A) Ἡ τῆς ἐλευθέρας κυριαρχοῦσας πολιτείας εἰς οὐδεμίαν ὑποκειμένης μετ' ἄλλης μόνιμον συνοχίαν. Τοιαῦται πολιτεία ἦσαν αἱ Ἀθῆναι, ἡ Σπάρτη, αἱ Θῆβαι, τὸ Ἄργος, ἡ Κόρινθος κτλ.

B) Ἡ τῆς Ὀμοσπονδίας, ἥτοι μόνιμου δύο ἢ πλείονων πολιτειῶν ἐπὶ τοῖς ἴσοις ἐνώσεως, πρὸς ἀμοιβαίαν συνεπιδύχυσιν καὶ ἐπιτευξίν κοινῶν σκοπῶν· Ἀμφικτυονία δὲ καλουμένη, τοιαῦτη ἦν ἡ Πανιωτική ἐξ ἑννέα μὲν πόλεων, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Διοδώρου συγκειμένη, ἐκ δέκα δὲ καὶ τριῶν—κατὰ τὴν ἐσχάτως εὑρεθὲν ψήφισμα⁷ καὶ κατ' ἄλλους ἐκ δώδεκα⁸, συνηχομένη ἐν Μυκάλη καὶ περὶ τῶν συμφερόντων τῆς Ὀμοσπονδίας βουλευομένη⁹. Ἡ Ἀχαιική, οὐσιωδῶς ἐθνική, σκοποῦσα τὴν συγκέντρωσιν, ἐφ' ὅσον αὐτὴ συνεδιβάζετο μὲ τὰς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἰδιαίτερας τῶν πολιτειῶν ἀπαιτήσεις, ἐκ δώδεκα ἀποτελουμένη πολιτειῶν, ἔχουσῶν κέντρον τὸν ἐν Αἰγίῳ ναὸν τοῦ Διός. Ἐνταῦθα συνήρχοντο οἱ πρόεδροι τῶν Ὀμοσπόνδων πολιτειῶν καὶ ἀπεφάσιζον περὶ τῶν διαφορῶν μεταξὺ τῶν ἀποτελουσῶν τὴν συμμαχίαν πόλεων, τῆς δὲ συνόδου πρόισταντο δύο στρατηγοὶ, ἔχοντες ὡς συμβούλους βουλὴν ἐκ δέκα ἀνδρῶν, δημιουργῶν καλουμένων. Ἡ σύνοδος ἐξεπροσώπει τὴν Ὀμοσπονδίαν ἀπέναντι ξένου κράτους, ἐξέπεμπεν ἢ ἐδέχετο πρόεδρους καὶ ἀπεφάσιζε περὶ εἰρήνης καὶ πολέμου¹⁰. Τὸ πολιτεῖμα τῆς Ἀχαιικῆς συμμαχίας εἶναι τὸ εὐγενέστερον πάντων, ὅσα ἀναφέρει ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος· καίτοι δὲ τῶν θεσμῶν τῆς Ὀμοσπονδίας ταύτης δὲν ἔχομεν ἀκριβῆ γνῶσιν, οἱ σωζόμενοι ὅμως ἀροῦσιν ὅπως ἀποδείξωσι σαφῶς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν πολιτικὴν σύνεσιν τῶν ἀποτελεσάντων τὴν Ἀχαιικὴν Ὀμοσπονδίαν, ἥτις ἐδράζετο ἐπὶ τῆς ἰσότητος τῶν πολιτειῶν, ἐνωμένων πρὸς ἀλλήλας διὰ κεντρικῆς διοικήσεως¹¹. Τὸ σύστημα τοῦτο, ὅπερ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ὀνομάζει συμμαχίαν, ὁ δὲ Στράβων σύνθετον δῶμα¹², συσφίγγον τοὺς προὔπαρχοντας δεσμούς καὶ μεταδίδον τοῖς ἐπαίτουσι πνεῦμα ἐθνικότητος, φαίνεται ὑπάρχον ἐν Ἑλλάδι ἐξ ἀμνημονεῦτων χρόνων. Εἰς τοῦτο δὲ συνετέλεσαν ἢ τε θρησκεία καὶ τὸ πολιτικὸν συμφέρον.

Πολιτικὴ μᾶλλον ἢ θρησκευτικὴ συμμαχία ἦν ἡ ἐν Λυκίᾳ, ἀποτελουμένη ἐξ εἰκοσὶ καὶ τριῶν πόλεων καὶ κολουμένη Λυκίον σύστημα· ἐπίσης τὸ κοινὸν τῶν Αἰτωλῶν τὸ καὶ ἄλλως Πανατωλίον καλούμενον ἐν Θεσμῶν, ἀπαξ τοῦ ἔτους συνηχομένη. Τὴν ὑπεράσπιν τῆς Ὀμοσπονδίας ἐξουσίαν εἶχε συνέδριον ἐξ ἀντιπροσώπων ὄλων τῶν πόλεων, συζητοῦν τὰ περὶ εἰρήνης καὶ πολέμου καὶ ἀναδεικνύν τοὺς πολιτικοὺς ἀρχοντας. Ὁ τῶν Βοιωτῶν σύνδεσμος περιελάμβανε δέκα καὶ τέσσαρας ἐλευθέρους πολιτείας, ὧν μόνον ὀκτώ τὰ ὀνόματά εἰσι γνωστά, ταῦτα: Θῆβαι, Ἀλιάρτος, Κορώνεια, Κῶπαι,

Θεσσαίαι, Τάναγρα, Ὀρχομενός, Πλαταιαί· ἀρχαί τῆς Ὀμοσπονδίας ταύτης ἀναφέρονται τρεῖς, οἱ Βοιωτάρχαι καὶ οἱ ἀρχοντες καὶ οἱ ἀφεδριατεύοντες.

Μετὰ τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν τὴν ὁποίαν κατὰ πρῶτον ἀπὸ κοινοῦ ἐπεχείρησαν οἱ Ἕλληνας, εὐρίσκειν αὐτοὺς ἠνωμένους εἰς πολιτικὴν ὁλόγητα ἐν τῷ Τρωϊκῷ πολέμῳ. Οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἠγεμόνες, ἀνεξάρτητοι ἐν τῷ ἰδίῳ κράτει ἕκαστος, ὑπεχρεώθησαν νὰ πολεμήσωσιν οὐχὶ ἕνεκεν ἐξηρητημένης τινὸς σχέσεως, ἀλλὰ συνεπειᾶ ἰδίας συνθήκης (συνθεσίων) καὶ ἐνόρκου ὑποσχέσεως (ὀρκίων)¹³.

Ἐκτὸς τῶν πολιτειῶν συνεμάχουν ἐσθ' ὅτε καὶ αἱ φυλαί, αἱ συνδεόμεναι διὰ δεσμῶν αἵματος καὶ κοινῶν συμφερόντων· τοιαῦτη Ὀμοσπονδία ἦν ἡ Ἀμφικτυονική ἢ καὶ ἐπιφανέστερα πασῶν, ἐκ δώδεκα τὸ πρῶτον συγκειμένη φυλῶν, τῶν ἐξῆς: Ἰωνῶν, Δωριέων, Περραιῶν, Βοιωτῶν, Μαγνήτων, Ἀχαιῶν, Φθιωτῶν, Μυλιέων ἢ Μαλιέων, Δολόπων, Αἰνιῶν, Δελφῶν καὶ Φωκῶν. Ἡ γέννησις καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς Ὀμοσπονδίας ταύτης καλύπτεται ὑπὸ τῆς ἀχλὺς τοῦ μύθου, ἐν ᾧ καταδεικνύται τὸ μεγαλοφυῶδες τῶν Ἑλλήνων πνεῦμα. Τὸ συνέδριον τῶν Ὀμοσπόνδων ἦν, ὡς εἶπεῖν, ἀνώτερον διεθνὲς δικαστήριον, θεωροῦν τὰς μεταξὺ τῶν πόλεων ὑφισταμένης διαφορὰς καὶ ἰδίως τὰς ἀφορώσας τὸ δημόσιον ἢ διεθνὲς δίκαιον, οὐ πᾶσα παραβάσις ἐλογίζετο γιγνομένη κατ' αὐτῆς τῆς θρησκείας¹⁴. «Ὅτε γὰρ ἀδικοῦνται τινες τῶν Ἑλλήνων, ἀπίασιν ἐκεῖθεν· ἐκεῖ γὰρ τοὺς ἀδικοῦντας χρὴ δικάζεσθαι· καὶ πάλιν ὅτε περὶ κοινοῦ τινος σκέπτοιεντο, ἐκεῖσε βουλευόνται¹⁵. Εἴτι προανάκρουσμα πρὸς πόλιν ἐγεγόνει δικασταὶ καθεζόμενοι διήτων καὶ περὶ τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμου καὶ περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους Ὀμοφροσύνης κοινὰς ἐποιούντο βουλάς¹⁶».

Τὸ συνέδριον τῶν συμμάχων συνήρχετο δις τοῦ ἔτους, ἐσθ' ὅτε δὲ καὶ ἐκτάκτως ὑπὸ τοῦ προέδρου συγκαλούμενον. Οἱ συγγραφεῖς ἀναφέρουσι καὶ τρίτην Ἐκκλησίαν τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀμφικτυόνων, λεπτομέρεια ὅμως ἐλλείπουσιν ἡμῖν. Ἐκάστη τῶν Ὀμοσπόνδων εἶχε δύο ψήφους, αἴτινες ἀφηροῦντο, ἂν ἡ πόλις περιέπιπεν εἰς δυσμένειαν, καὶ ἐδίδοτο ἐτέρα κοινῇ τῶν Πυλαγορῶν γνώμη. Οὕτω λ. χ. ἐν τῷ 6' Φωκικῷ πολέμῳ, ἀσθεσιδάντων τῶν Φωκῶν, ἀφηρέθη αὐτοῖς ἡ ψήφος καὶ ἐδόθη τῷ Φιλίππῳ ἐπεμψε δὲ δύο ἀντιπροσώπους, ὧν ὁ μὲν ἰερομνήμων ἐπεστάτει τῶν θρησκευτικῶν, ὁ δὲ πυλαγόρας τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων. Τὸ αἰρετὸν τοῦτο διπλωματικὸν δῶμα ὠρκίζετο: «μηδεμίαν πόλιν τῶν ἀμφικτυονιδῶν ἀνάστατον ποιῆσειν, μηδ' ὑδάτων ναμιαίων εἰρξείν, μητ' ἐν πολέμῳ μητ' ἐν εἰρήνῃ· εἰ δὲ τις ταῦτα παραβῆ, στρατεύεσθαι ἐπὶ τοῦτον¹⁷. Αἱ μετέχουσαι τοῦ συνεδρίου πόλεις ἀνέφερον ἐκεῖσε τὰ παράπονά των, ἐν δὲ τῇ διαδικασίᾳ οἱ αὐτοὶ ἐτηροῦντο τύποι, οἵπερ καὶ ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς δίκαις· τούτέστιν ἐξεδίδοτο πρῶτον τυπικὴ πρόσκλησις, ἥτις ἀπεστέλλετο εἰς τὴν ἐγκαλουμένην πόλιν καὶ ἐκοινοποιεῖτο εἰς τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον· τοῦτο ἐλέγετο κλητεύειν, κλητορες δὲ οἱ μάρτυρες¹⁸. Αἱ ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου ἐλαμβάνοντο κατὰ πλειοψηφίαν, ἐκρατοῦντο δὲ διπλαῖ, ἥτοι εἰς τὰ δημόσια (registres publics) καὶ ἐπὶ στυλῶν. Ὅπως δώσωσι δὲ κύρος εἰς τὰ δόγματα ταῦτα, τὰ περιέβαλλον μὲ τὸν πέπλον τῆς ἰερότητος· «ἰερά γὰρ εἰσι τὰ τῶν ἀμφικτυόνων δόγματα¹⁹».

Ἐτέρα ἀμφικτυονία παρὰ τὴν ἐν Θερμοπύλαις ἦν ἡ κατὰ τοὺς αὐτοὺς περίπου χρόνους ὑπὸ Ἀκρισίου ἐν Δελφοῖς συστηθεῖσα, καθ' ἣν ὀρίσθη καὶ ἀτέλεια εἰς τὰς τῆς Ὀμοσπονδίας μετεχούσας πόλεις²⁰. Τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἐχρησίμευεν ὡς σημαῖον συγκεντρώσεως ὄλων τῶν Ἑλλήνων κρατῶν καὶ ὄργανον κοινῆς συνηχομένης²¹. διότι ἐκεῖ συνήρχοντο οἱ Ἕλληνας καὶ ἐβουλεύοντο περὶ τῶν κοινῆ συμφερόντων· διὰ τῶν συνεντεύξεων δὲ τούτων κατενόουν ὅτι μεθ' ὅλας τὰς φυλετικὰς τῶν διαίρεσεις ἀπετέλουν ἓνα καὶ μόνον λαόν²². Φέρον χαρακτῆρα ἀληθοῦς πολιτικοῦ συνεδρίου, ἀνεμίγνυτο εἰς τὰ πολιτικά, ἐρωτώμενον περὶ εἰρήνης καὶ πολέμου καὶ ἐκφέρειν τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ διὰ τοῦ στόματος τῆς Πυθίας. Οὕτω λ. χ. τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἐπέγραψε τὰ λαμπρὰ ἐπιτύμβια τῶν ἐν Θερμοπύλαις ὑπὲρ ἐλευθερίας πεδόντων· προέγραψε τὸν Ἐφιάλτην ἀπέτρεψε τοὺς Σπαρτιάτας τοῦ νὰ κατατρέψωσι «τὴν κοινὴν ἐστίαν τῆς Ἑλλάδος», ἐπέβαλεν αὐτοῖς βαρὺ πρόστιμον διὰ τὴν ἐν πλήρει εἰρήνῃ κα-

τάληψιν τῆς Καδμείας· ἀνέθηκεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν τιμωρίαν καὶ ἐξώδιον ἐκ τῆς Σκύρου τῶν Δολόπων, ἐπιδεδομένων εἰς τὴν πειρατείαν²³ κτλ. Τὰ ἐπικρατοῦντα εὐγενῆ αἰσθήματα ὡς πρὸς τὰ δίκαια τοῦ πολέμου διαφαίνονται εἰς τὸν ὄρκον, ὃν ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν, καὶ τὸν ἀπαγορευτικὸν νόμον περὶ ἀνεγέρσεως τροπαίου, διαρκοῦς μνημείου ἔχθρας: aeternum inimiticium monumentum Grajos de Graiis statuere non oportet²⁴ καὶ τὴν ἀπαγορευτικὴν διάταξιν τοῦ μὴ χρῆσθαι ἐπισημασθῆναι περὶ νίκης²⁵. Τοιαύτη τις ὁμοσπονδία ὑπῆρχε καὶ παρὰ Κρησίν, ὃν ἡ συνέλευσις ἐκαλεῖτο κοῖνο δίκιον, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς μεταξύ Πριανσίων καὶ Ἱεραπυτινῶν συνθήκης, ἣν πρῶτος ἐδημοσίευσεν ὁ Jean Prince ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ τοῦ Ἀπουλίου²⁶.

Γ) Ἡ σχέση τῆς συνθέτου ἡμικυριαρχοῦ πολιτείας ὡς ἦσαν οἱ παρ' Ἀθηναίους φέρου ὑποτελεῖς σύμμαχοι, ἔχοντες ἀνεξάρτητον ἐσωτερικὴν πολιτικὴν²⁷.

Δ) Ἐτέρα σχέση ἀπαντᾷ, ἡ τῆς διαρκοῦς ἐξουδετερώσεως. Ὅποτε ὀλόκληρος ἡ Ἑλλάς ἐπαράσσετο ὑπὸ ἐμφυλίων ἐριδῶν καὶ σπαραγμῶν, ἡ κλαγγὴ τῶν ὄπλων οὐδόλως παρηνόχλει τὴν ἱερὰν χώραν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἡ δ' ἀσφάλεια, ἣν ὡς ἐκ τῆς ἱεροῦτος ἔχαρε, κατέστησε τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ταμῆιον τοῦ Ἑλλην. πλοῦτος κοινόν. Ὡσαύτως ἀπέλαυεν ἄκρας ἡσυχίας καὶ ἡ χώρα τῶν Ἡλείων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Πελοπον. πολέμου, διότι συνωμολόγητο «τὴν Ἡλείαν ἱερὰν εἶναι τοῦ Διός, τὸν δ' ἐπιόντα ἐπὶ τὴν χώραν ταύτην μεθ' ὄπλων ἐναγῆ εἶναι ὡς δ' αὐτῶς ἐναγῆ καὶ τὸν μὴ ἐπαμύνοντα εἰς δύναμιν ἐκ τούτων δὲ καὶ τοὺς κτίσαντας τὴν Ἡλείαν πόλιν ὑστερον ἀτειχιστον ἔδδαι καὶ τοὺς δι' αὐτῆς τῆς χώρας ἰόντας στρατοπέδῳ τὰ ὄπλα παραδόντας ἀπολαμβάνειν μετὰ τὴν τῶν ὄρων ἐκδασίν²⁸. Οὐ μόνον δὲ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἱερομυνίας ἀπαρῆσθησαν, ἀλλὰ καὶ πάντοτε διετέλει τοιαύτη συνωμῶν τῆ ἀρχαία μετὰ τῶν ἄλλων τῆς Πελοποννήσου πόλεων συνθήκη. Ἡμψιδιτήθη παρὰ τινῶν ἂν οἱ ἀρχαῖοι ἐγνώριζον τὴν οὐδετερότητα ἢ ἀμψιδιτήτης ὅμως οὐδαμῶς χρήζει ἀνασκευῆς ὡς μὴ στηριζομένη ἐπὶ οὐδενὸς ἰσχυροῦ λόγου. Ἡ οὐδετερότης ἦν σεβαστὴ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς βαρβάροις. Ὅποτε ὁ Κύρος καθυπέταξεν ἀπάσας σχεδὸν τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἡ Μίλητος ἔμεινεν ἀβλαβῆς καὶ αὐτοδίοικτος ἔνεκεν τῆς οὐδετερότητος, ἣν ἐτήρησε κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου.

Ε) Παρὰ ταῦτα εὐρίσκομεν τὴν ἐννοίαν τῆς σχέσεως τῆς ὑπὸ τῶν νεωτέρων protectorat, ἥτοι προστασίας καλουμένης, καθ' ἣν ἡ πολιτεία πάσχει μὲν ἐλάττωσιν τοῦ διεθνοῦς προσώπου, ἀλλὰ τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι κεχωρισμένον τοῦ τῆς προστατίδος, τοιαύτην προστασίαν ἥσκησαν οἱ Σπαρτιάται ἐπὶ τῶν περιόικων ἀπὸ τῶν ἀρχαιότατων χρόνων, ἥτοι ἀπὸ τῆς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων κατακτίσεως τῆς Πελοποννήσου μέχρι τῶν μηδικῶν²⁹. Ὡσαύτως οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῶν συμμαχικῶν πόλεων μετὰ τὰ μηδικά³⁰. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰσοκράτους: «Οἱ Ἀθηναῖοι τὴν τῶν συμμάχων ὁμόνοιαν, κοινὴν ὀφέλειαν νομίζοντες, τοῖς αὐτοῖς νόμοις ἀπάσας τὰς πόλεις διφκοῦν, συμμαχικῶς ἀλλ' οὐ δεσποτικῶς βουλευόμενοι περὶ αὐτῶν ὄλων μὲν τῶν πραγμάτων ἐπιστάτοῦντες, ἰδίᾳ δ' ἐκάστους ἐλευθέρους ἐόντες εἶναι³¹. Οὕτω δ' ἐκόντων τῶν συμμάχων παραλαβόντες τὴν ἡγεμονίαν ἔταξαν ἄς τε ἔδει παρέχειν τῶν πόλεων χρήματα πρὸς τὸν βάρβαρον καὶ τὰς ναῦς³².

Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Θυβαίων ἀνάκτισιν τῆς Καδμείας πολλαὶ πόλεις πρὸς τήρησιν τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀσφαλείας ἐτάχθησαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἀθηναίων³³. Ἐπίσης καὶ ἡ πόλις τῶν Πλαταιῶν. Καὶ οἱ Ἐπιδάμνιοι τοῖς Κορινθίοις παρέδωκαν τὴν ἰδίαν αὐτῶν πολιτείαν ἐπὶ τῷ ἐπαμύναι³⁴.

III.

Δικαίωμα ἐπιμιξίας.

1. Πᾶσα ἐντελής μόνως ἀπὸ τῆς τῶν ἄλλων ἐθνῶν κοινωνίας ἀποκλείει τὴν πόλιν τῆς συμμετοχῆς τῶν ἐκ ταύτης πηγάζοντων ἀγαθῶν· διὸ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης φιλοσοφῶν εἶπεν: «Ὁ μὴ-δυνάμενος κοινωνεῖν ἢ θηρίον ἐστὶν ἢ θεός³⁵. Τὴν ἰδέαν τῆς κοινωνικότητος ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἑλλάδι ἐδίδαξεν ὁ Πυθαγόρας, οὗ τὰς ἀρχὰς ἠσπάσθησαν τὰ κράτη τῶν Δοκρῶν, τὸ Ρίγιον, ἡ Κατάνη καὶ πολλαὶ τοῦ Αἰγαίου νήσοι³⁶. Ταύτην περιέλαβε

καὶ ὁ θεὸς Πλάτων ἐν τοῖς νόμοις αὐτοῦ: «Πέφυκε δὲ πόλεων ἐπιμιξία πόλεσιν ἦθη κεραυνῶναι παντοδαπά, καινοτομίας ἀλλήλοισι ἐμποιοῦντων ξένων ξένοις . . . τὸ δ' αὖ μίτε ἄλλους δέχεσθαι, μίτε αὐτοῦς ἄλλοσε ἀποθνεῖν, ἅμα μὲν οὐκ' ἐγγωρεῖ τόγε τοπαράπαν, ἔτι δὲ ἄγριον καὶ ἀπιννὲς φαίνονται' ἂν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ὀνόμασι τε χαλεποῖσι ταῖς λεγομέναις ξενηλασίας χρωμένους καὶ τρόποις αὐθάδεσι καὶ χαλεποῖς, ὡς δοκεῖεν ἂν³⁷. Ταύτην ἐφήρμοσε καὶ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὅστις, «κατασπείρας, τὴν Ἀσίαν ἑλληνικοῖς τέλεσι. . . πατρίδα μὲν τὴν οἰκουμένην ἔταξεν ἠγεῖσθαι πάντας, συγγενεῖς δὲ τοὺς ἀγαθοὺς, ἀλλοφύλους δὲ τοὺς πονηροὺς³⁸. Τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιμιξίας πιγάζον ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἀνεγνωρίσθη ὡς ἀναγκαῖον καὶ φυσικόν, ἅμα τῇ καταρτίσει τῶν κοινωνιῶν· τοῦτο δὲ καθίσταται πιθανόν ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων. Ἡ Ἀττικὴ λ. χ. οὐδέποτε ἐπαύσατο λαμβάνουσα ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἀκάλυτος σῆτον, ἰχθῦς, λῖνον, ἔριον, ναυπηγίσμιον ξυλείαν καὶ ἄλλα, ὃν ἐσπᾶνιζεν ἡ χώρα³⁹.

2. Τὸ δικαίωμα τῆς ἐπικοινωνίας ἐκυροῦτο καὶ διὰ συνθηκῶν, ὡς ἐστὶν εἰκάσαι ἐκ τῶν διασωθέντων ἐνεπιγραφῶν μνημείων τοιούτου εἶδους. Ἐν τῇ συνθήκῃ μεταξύ Ὀλυντίων καὶ Λατίων συνεφωνήθη ἀμοιβαίως: «τῷ Λατίῳ ἢ τῷ Ὀλυντίῳ μετοχὴν ἦμεν καὶ θεῖων καὶ ἀνθρωπίνων πάντων ἐν ἐκᾶτέρα τῇ πόλει⁴⁰. Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ὁρμώμενοι καὶ οἱ Κεῖοι ἐξέδωσαν παρόμοιον ψήφισμα⁴¹, καὶ οἱ Ναυπάκτιοι τοῖς Κεῖοις τὰ ἴσα ἀποδίδοντες ἐψηφίσαντο: «τὰν φιλίαν τὰν ὑπάρχουσαν ποτὶ Κεῖους διαφυλάττειν καὶ τὰ ψηφίσματα τὰ γεγονότα αὐτοῖς πρότερον περὶ πάντων τῶν φιλανθρώπων κατὰμονα εἶμεν . . . καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὃν οἱ Ναυπάκτιοι μετέχουσι καὶ τοὺς Κεῖους μετέχειν⁴². Ὡσαύτως καὶ οἱ Ἀλλαριῶται τοῖς Παρίοις:

«Ἀλλαριωτῶν οἱ Κόσμοι καὶ ἡ πόλις Παρίων τῷ Βουλᾷ καὶ τῷ Δάμῳ χαίρειν. Παραγενομένων τῶν πρεσβευτῶν πῶθ' ἄμὲ Φάνιος τε καὶ Δόρκω, οὓς ἀπεστείλατε πρεσβεύοντας περὶ τῷ σύλῳ πῶθ' ἄμὲ κὴ ἀνανεωσαμένων αὐτῶν ἐν τῷ πρεσβείᾳ κατὰ τὸ ψήφισμα τὸ παρ' ὑμῶν τὰν τε φιλίαν καὶ τὰν εὐνοίαν τὰν ὑπάρχουσαν ταῖς πόλεσι πῶθ' ἀλλάλας διαφυλάττειν, ἐπὶ Κόσμων τῶν περὶ Φιλόνδροτον τὸν Εὐθυμάχῳ, ἀγαθᾷ τύχῃ, δεδόχθαι Ἀλλαριωτῶν τοῖς Κόσμοις καὶ τῷ πόλει, ἐπαινεῖται μὲν τὰν δᾶμον τῶν Παρίων, ὅτι διαφυλάττει τὰν φιλίαν καὶ τὰν εὐνοίαν πρὸς τὰν πόλιν τὰν ἁμᾶν, κατὰ ταῦτα δὲ ὑπάρχειν τοῖς Παρίοις τὴν φιλίαν καὶ τὰν εὐνοίαν παρ' Ἀλλαριωτῶν, ὅπως φαινόμεθα τὰ ὁμοῖα τοῖς προαιρουμένοις ἡμῆς συντελοῦντες· εἶμεν δὲ Ἀλλαριώταις καὶ Παρίοις ἰσοπολιτείαν, μετέχωσιν τῷ τε Ἀλλαριώτῃ ἐμ Πάρῳ καὶ θεῖων καὶ ἀνθρωπίνων, ὡσαύτως δὲ καὶ Παρίῳ ἐν Ἀλλαριᾷ μετέχουσι καὶ θεῖων καὶ ἀνθρωπίνων, ἐὰν συνδοκῇ ταῦτα τῷ Δάμῳ τῶν Παρίων. Ἀναγραφάντων αἱ πόλεις ἀμφοτέρων εἰς στάλαν λίθιναν, καὶ ἀνθέντων Πάριοι μὲν ἐς τὸ ἱερὸν τῆς Δάματρος; Ἀλλαριῶται δὲ ἐς τὸ ἱερὸν τῷ Ἀπόλλωνος. Ταῦτα δὲ εἶναι ἐφ' ὑγείᾳ καὶ σωτηρίᾳ τῶν πόλεων ἀμφοτέρων· ἐὰν δὲ τι φαίνεται ὑμῖν προσδεῖναι ἢ ἀφελεῖν εὐχαριστώμες. Ἐρωσθε⁴³.

3. Ἐν Αἰγύπτῳ πρῶτος ὁ μεγαλειπρόδοτος Ψαμμίτιχος, αἰσθανόμενος τὴν ἀνάγκην τῆς ἐπικοινωνίας, συνῆψεν ἐμπορικὰς σχέσεις μετ' ἄλλων ἐθνῶν καὶ ἰδίᾳ μετὰ τῶν Κορών καὶ Ἰώνων. Εὐγνωμονῶν πρὸς τοὺς τελευταίους ἐπὶ τῇ χορηγηθείσῃ συνδρομῇ, ἐποιήσατο εὐρείας παραχωρήσεις καὶ διωμολόγησε συνθήκας μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ ἄλλων. Ἐπὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ αἱ μετὰ τῶν ἀλλοδαπῶν σχέσεις ἐπολλαπλασιάσθησαν, ὁ δὲ Ἀμασις καὶ σύζυγον ξένην ἔλαβε καὶ τοῖς ξένοις ἐμπόροις ἐδώρησατο γαίας, ἵνα κτίσωσι ναοὺς καὶ θυσιάστῃα⁴⁴. Τὰ ἑλληνικὰ ἐμπορεῖα ἐξετάθησαν ἐκ τῆς Ναυκράτος καθ' ὅλην τὴν Αἴγυπτον, ἐνθα οἱ Μιλήσιοι καὶ οἱ Δέσδιοι καὶ οἱ Σάμιοι καὶ οἱ Χίοι ἐκτίσαν πόλεις. Ὁ ἐμπορικὸς καὶ ἐπιχειρηματίας τῶν Χίων λαὸς ἐταξείδευσεν εἰς ὅλα τὰ παράλια τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας μέχρι τῶν ἀνατολικῶν καὶ προσβορείων μερῶν τοῦ Εὐξείνου καὶ χρήματα ἐδάνειζεν⁴⁵.

IV.

Σχέσεις πολιτικῆς ἐξουσίας πρὸς πράξεις ξένης κυριαρχίας.

1. Ἐκ τῶν κυριαρχικῶν τῆς πολιτείας δικαιωμάτων ἐστὶν ἡ

διαχειρίσις τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς νομοθετικῆς ἢ δικαστικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τῶν ὑπικόνων. Τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἣν πρῶτος ἐκ τῶν νεωτέρων ἐκίρηνε διεθνῶς ἔγκυρον ὁ ἀγγλὸς ὑπουργὸς Castlereagh ἐγίνωσκον οἱ ἀρχαῖοι καὶ εἶχον μάλιστα ἐν ἐφαρμογῇ, ὡς βεβαιούμεθα ἐκ τοῦ ἐξῆς στίχου τοῦ Εὐριπίδου :

Σπάρτην ἔλαχεσ' κείνην κόσμη
τὰς δὲ Μυκίνας ἡμεῖς ἰδίᾳ 46.

Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης πηγάζει καὶ ἡ ἐπὶ τῶν ἀλλοδαπῶν ἐξουσία διαρκούσης τῆς ἐν τῇ πολιτεῖᾳ διαμονῆς αὐτῶν. Αἱ σχέσεις αὗται διεγράφησαν καὶ οἰονεὶ ἐπεκυροῦντο σιωπηρῶς ὑπὸ τῶν πολιτειῶν ἐσθ' ὅτε δὲ καὶ συνθῆκαι ἐπὶ τούτῳ συνομολογοῦντο, ὡς κατάδηλον γίνεταί ἐκ τῆς μεταξύ Ἱερραπυτιῶν καὶ Πριανθίων συνθήκης, τῆς μεταξύ Οἰανθῶν καὶ Χαλιέων, ἐν ἣ ἐπιγέγραπται :

τὰ ἐπιδαμῖφ δῖκα χρῆσθω,

καὶ ἐξ ἄλλων χωρίων τῶν ἐνδόξων συγγραφέων⁴⁷. Ἐκ τούτων πάντων καταδεικνύεται ὅτι ἐκάστη τῶν πολιτειῶν ἐδικαιοῦτο ν' ἀποφαίνηται ἐπὶ τῶν ἐπιδικῶν νομικῶν σχέσεων, καὶ ἐπαφιμένῃ τὴν τοῦ δικαστηρίου ἐκλογὴν εἰς τὸν διάδικον, ἐπετήρει μόνον χωρὶς νὰ ὀρίξη τοὺς κανόνας τῆς διαδικασίας. Ὁ κανὼν οὗτος ἦτο ὑποχρεωτικὸς καὶ ἀναλλοίωτος, πρόστιμον δ' ἐπεβάλλετο εἰς τοὺς παραβάτας.

2. Ἐνίστη τὴν λύσιν τῶν διαφορῶν ἀνέθετον εἰς παρακείμενον τι κράτος, ἐκλέγουσαι ἐξ αὐτοῦ διαιτητὰς, οἵτινες δυναστεύοντο ἀπεφάσιζον : «Μελιταῖοι καὶ Πειραῖοι ἐκρίναν οἱ ἀπὸ τῶν Αἰτωλῶν αἰρεθέντες δικασταί, Δωρύμαχος κτλ. αὐτῶν ἐπιχωρησάντων ἐξ ὁμολόγων ὄρια μὲν εἶμεν τὰς χώρας κτλ.» ἄλλοτε δὲ εἰς ἰδιώτην καλούμενον τούτου ἕνεκα κ α τ α ρ τ ι σ τ ῆ ρ α⁴⁸. Οὕτως οἱ Κερκυραῖοι ἐρίσαντες ποτε περὶ Λευκάδος πρὸς Κορινθίους ἐξελέξαντο διαιτητὴν τὸν Θεμιστοκλέα, ὅστις ἀπεφάνθη ὑπὲρ αὐτῶν, καταδικάσας τοὺς Κορινθίους εἰς τὴν πληρωμὴν εἰκοσὶ ταλάντων⁴⁹. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς Μεγαρεῖς ἐρίσαντες ἐποιήσαντο Λακεδαιμονίους δικαστὰς καὶ διαλλακτὰς, τὴν δὲ δίκην ἐδικάσαν Σπαρτιατῶν πέντε ἄνδρες, Κριτολαΐδας, Ἄμομφάρετος, Ὑψηχίδας, Ἀναξίλας, Κλεομένης⁵⁰.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

- 1) Εὐριπίδ. Φοῖνισ. στιχ. 536--547.
- 2) Πλάτ. Κρίτ. §. XIII. 51.
- 3) Εὐριπ. Ἡρακλ. 143--144.
- 4) Bæekh. Corp. Inscript. II, 280.
- 5) Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ὁμοσπονδίας ἔφερον εἰσέτι καὶ τὸ ὄνομα ὁ μ ὁ ν ο ι α, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τῶν περισσωθέντων νομισμάτων μνημονευόντων ταύτης, οἷον Ἐφεσίων-Σμυρναίων ὁμόνοια. Χίων-Σμυρν. ὁμόν. Σμυρν.-Λακεδ. ὁμόν. Χίων-Ἐρυθραίων κτλ. Κοραῖ, ἑλλην. Βιβλιοθ. τ. Δ, ἐν ἀρχῇ Αὐτοσχ. Στοχασμῶν.
- 6) Διοδ. Σικελ. ΙΔ, 19.
- 7) Μέντορ. τόμ. 3. φυλ. γ. σελ. 272.
- 8) Στραβ. Γεωγρ. σελ. 632. ἔκδ. Κοραῖ.
- 9) Ἡρόδ. Β. Ι. 143, 148, 150. -- Στραβ. Βιβλ. Β. 8, 14.
- 10) Πausan. VII. 9, 4. -- Πολυβ. IV. 15, 16.
- 11) Γολδσμῖθ Ἑλλην. Ἱστορ. τόμ. Β. κεφ. ΙΗ. Πολυβ. V, 93. Ἴδε καὶ Πaus. ἐν Ἀχαϊκοῖς καὶ Πλούταρχ. ἐν Κλεομέν. καὶ Αἴγιδος Βΐφ.
- 12) Στραβ. Βιβλ. IX, 643. -- Ἀριστοτ. Πολιτ. Βιβλ. Β κεφ. 6 σ. 313.
- 13) Ὅμηρ. Ἰλ. Β. 286. 389. -- Pouqueville «Grèce» σελ. 8.
- 14) Freret ἐν ὑποσημ. St. Croix. Charles de Valois αὐτόθι.
- 15) Αἰσχ. περὶ παραπρεσβ. 11 §. 121.
- 16) Διον. Ἀλικ Ρωμ. Ἀρχ. Δ. 25 -- Bæekh. C, inscript. t. B, σ. 4018.
- 17) Ἀνών. Σχολιαστ. εἰς Δημ. περὶ εἰρήν. 56.

- 18) Δημοσθ. ὑπὲρ στεφ. 151, 154, 155.
- 19) Ἐτυμολ. Μέγα ἐν λέξει Ἱερομνήμων. -- Θεοκ. V, 30.
- 20) Σχολ. Εὐριπ. Ὅρεστ. στιχ. 1094 καὶ Καλλιμ. Ἐπιγρ. 41.
- 21) Cicer. de Invent. 1, 3.
- 22) Laurent Histor. du dr. des Gens tom. II. σ. 87.
- 23) Πλούταρχ. Κίμ. §. 8.
- 24) Ciceron. de Invent. II. 22. -- Διοδ. XIII, 100. -- Πλουτ. P. Z. 37.
- 25) Ἡρόδ. Γ. 22.
- 26) Barbeyrac Hist. des anciennes traités σ. 282. art CCC XXXVI.
- 27) Rangabès Antiquités Helleniques tom. II, 42. -- Ἰσοκρ. Πανηγ. Α, 60.
- 28) Στραβ. Γεωγρ. Η, 358. -- Πολυβ. Ἱστορ. Βιβλ. IV. C. LXXII, -- Θεοκυδ. V.
- 29) Ἡρόδ. Α. 67, 68. -- Ε, 23. -- Η, 72. -- Θ, 28. -- Θεοκ. Α. 68. 79, 119 125. κτλ.
- 30) Θεοκ. Α. 89, 94, 95, 103. -- Β. 7, 9.
- 31) Ἰσοκρ. Πανηγ. Α. 62. Ἐκδ. Α. Κοραῖ.
- 32) Θεοκ. Ι. 96.
- 33) Διοδ. Σικελ. Βιβλ. LX. σ. 471.
- 34) Θεοκ. Α. 25.
- 35) Ἀριστοτελ. Πολιτ. Γ. δ. 2.
- 36) Pouqueville «Grèce» σελ. 91.
- 37) Νομ. ΙΒ. 950. Β.
- 38) Πλουτ. περὶ Ἀλεξάνδρου τύχης κτλ. §. 5. 6.
- 39) I. A. Σούτσου λόγ. Πρυταν. 20 Μαΐου 1858.
- 40) Bæekh Corp. Inscript. Tom. II. σελ. 400.
- 41) Αὐτόθι σελ. 282.
- 42) Bæekh Corp. Inscript. tom. B. σελ. 282.
- 43) I. Barbeyrac Sup. au corps diplom. 282, 286, 288, 300, 355. κτλ.
- 44) Ἡρόδ. II 158. 178. 181.
- 45) Δημοσθ. πρὸς Λακρετ.
- 46) Εὐριπ. ἀποσπ. 19--20.
- 47) Bæekh Corp. Inscript. tom. II. σελ. 145. -- Barbeyrac Supplem. au corps diplomatique σ. 282. art. CCCXXXVI.
- 48) Ἡρόδ. Ε, 95. -- Θεοκ. Ε, 41.
- 49) Πλούταρχ. Θεμιστοκλ 3. ΚΑ.
- 50) Πλουτ. Σολ. §. 10.

(Ἀκολουθεῖ).

Η ΠΟΜΠΗΪΑ.

Ἦτο μία θερινὴ πρωΐα τοῦ Αὐγούστου 1889 ἡ ἐπομένη τῆς εἰς Νεάπολιν ἀρξίζεώς μου, ὅτε ἠθέλησα ἀμέσως νὰ ἐπισκεθῶ τὴν ἐκ τῆς ἰδίας τέφρας ἀναδυομένην Πομπηΐαν, ἄλλην Νιόβην, ἣς ἡ θέα διαθέτει, ὁμολογῶ, λίαν ἀθύμως καὶ διεγείρει λυπηρὰ καὶ μελαγχολικὰ αἰσθήματα. Μόνον ἕξ ὥρας ἐσήμαινε τὸ ὄροσφιον, ὅτε ἐξεκίνησεν ὁ σιδηρόδρομος καὶ ἤδη ἡ θερινὴ ζέστη ἦτο ἀνυπόφορος σχεδόν, ἡ δὲ ἡμέρα προεμηνύετο ἐκ τῶν καυστικωτέρων καὶ ἦτο πράγματι τοιαύτη, ὡς καὶ ἡ ἐπομένη καὶ ἡ μεθεπομένη. Καὶ ὅμως ἤξιζε τῇ ἀληθείᾳ τὸν κόπον καὶ τὸν καύσωνα νὰ ἐπιθεωρήσω κατὰ τὰς τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας τὰ εἰρηπια ἐκεῖνα! Τὴν ἀτυχῆ ἄλλως Πομπηΐαν ἐθρήνησαν μετ' ἀγάπης πολλοὺς αἰῶνας μετὰ ταῦτα καὶ ποιηταὶ καὶ καλλιτέχναι καὶ ἐπιστήμονες, ἐν τε ποιήμασι καὶ εἰκόσιν, ἐν ᾠδαῖσι καὶ ἐν μελοδράμασιν, ἐν εἰκονο-